

VA DE GLOSAT

Llúcia Pons

A Menorca, la glosa improvisada és la paraula cantada, la forma d'expressió més característica de la literatura popular i tradicional oral que, malgrat el pas del temps, s'ha mantingut gràcies a l'esforç dels mateixos glosadors.

Quan canten, els glosadors mantenen una conversa entre ells i posen a prova el seu enginy, tot improvisant al moment el que diran amb la glosa. Normalment es reuneixen tres o quatre glosadors al voltant d'una taula i al so de la guitarra comencen a glosar. Antigament, l'àmbit propi dels glosadors era la pagesia, ja que els oficis més habituals d'on sorgien els glosadors eren el de pagès, el de ferrer i el d'arader, tots relacionats amb el camp. En Miquel Ametller sol contar com anava amb son pare a treballar al camp i com aquest li deia les coses que havia de fer en glosa; ell li contestava, i un dia que tenien un glosat va anar amb son pare, que era glosador, i va comen-

çar a glosar ell també. Des de llavors no ha aturat i s'ha convertit en un dels grans impulsors i lluitadors per la pervivència de la glosa menorquina.

Quan es feia fosc deixaven de treballar i es reunien al voltant de la taula per glosar i passar la vetllada, però també els cridaven perquè anessin de poble en poble i era llavors quan el glosador es convertia en portador de notícies, ja que explicaven tot el que sabien que havia passat. Un altre objectiu era divertir la gent i per açò a vegades anaven a glosar en broma, agafaven un assumpte (per exemple, les porquejades) i cada glosador representava un personatge: un feia de matador del porc, un altre d'amo, etc., i defensaven el seu paper davant la gent.

Actualment l'àmbit del glosat ha canviat. Ara es glosa al poble, a la plaça i amb un públic que hi acudeix per divertir-se. Ja no hi ha baralles entre glosadors, perquè els

temes molt personals es deixen de banda, tot i que glosant es poden arribar a dir coses que directament, parlant, no es dirien.

La primera roda sol ser la glosa de presentació, la segona glosa és per donar les gràcies a la gent per haver-hi anat i a partir de la tercera tongada comencen els temes que aniran conformant el glosat i que sorgeixen espontàniament. Les dues últimes gloses són per acomiadar-se quan s'acaba la vetllada. Si pensam que per fer una glosa es necessiten uns 50 segons, cada hora en podem fer unes 60, i si un glosat dura tres hores, tindriem 180 gloses. Molt a dir. I és que els glosadors reconeixen que, una vegada que la guitarra comença el seu so, no poden parar.

L'estructura de les gloses és de versos heptasil·làbics i poden ser de sis mots (es repeteix el cinquè vers), de set, de vuit o de nou mots. Si és de cinc, s'anomena cançoneta i si és de nou o més, poesia.

AURELI CASTELLO

Glosant fora de l'illa. Cant al Ras, Massalfassar, 2002.

*Un bon espai
per a la glosa:
sobretaula després
d'un bon àpat.
El segon per la dreta
és Miquel Ametller.
Al fons, s'endevina
Esteve Barceló.*

La glosa segueix el so de Ses Porgueres, però és el sonador qui s'ha d'adequar al ritme i a la manera de cantar de cada participant.

A l'hora de fer la glosa, el glosador no sap com la farà, però sí que ha de tenir clar que el misatge principal ha d'anar al final, als darrers versos, i que els primers poden ser una introducció del tema o parlar d'una altra cosa; d'aquesta manera es manté la intriga de saber què es dirà realment. En Miquel Ametller, mestre glosador, sol dir que perquè tot vagi bé, el glosador que canta hi aporta un 25%; la resta de cantadors, un altre 25%; el sonador, un 25% i el públic, el mateix percentatge. Els temes poden variar moltíssim, tot depèn de la connexió entre els mateixos glosadors i d'aquests amb el públic.

La gent que assisteix als glosats ho fa des d'una altra perspectiva i, fins i tot, n'hi ha que no es creu que s'improvisi. Per demostrar-ho, aquests darrers anys, els glosadors solen dividir el glosat en dues parts: en una primera glosen entre ells i a la segona demanen que la gent faci preguntes i ells les contesten en glosa. És una altra manera de fer perviure la glosa i donar-la a conèixer. Els temps han canviat i els interessos i les necessitats del públic també.

Les gloses s'han transmès oralment de generació en generació perquè les millors s'han retingut a la memòria i gràcies a aquests testimonis sabem alguna cosa dels grans glosadors que la gent ha anat recordant amb els anys. D'entre tots destaca mestre Josep Vivó, nascut a Ciutadella al segle XVIII.

El que està clar és que la glosa viurà mentre hi hagi un glosador que la faci néixer.

Fa uns anys, semblava que la glosa menorquina estava en perill d'extinció i és per açò que va néixer l'Associació Soca de Mots, formada per un grup d'amants de la glosa menorquina lligats, en els seus inicis, al Col·lectiu Folkloric. Des de llavors han actuat pels diferents pobles de Menorca, tant en actes públics com privats. A partir del 1981 el grup agafa l'actual estructura i el 1999 es constitueix l'esmentada associació.

El 1986 es produí el primer intent per transmetre les bases del glosat a tothom que estigués interessat a aprendre a glosar. Per açò s'organitzaren curssets nocturns a l'Associació de Veïns Glosador Vivó, però és a partir del 1995 quan es crea l'Escola Menorquina de Glosat. A poc a poc i amb el patrocini del Consell Insular de Menorca i dels ajuntaments, aquesta idea comença a prendre cos: l'associa-

ció incorpora nous elements i s'organitzen les escoles de glosat, fruit de les quals han sorgit nous glosadors arreu de l'illa que fan pensar en un nou revifament d'aquest art. La tasca important de difusió de la glosa s'ha estès també a les generacions més joves, i van als instituts i a les escoles que ho sol·liciten perquè els més joves també coneguin i gaudeixin de l'art del glosat.

A més de glosar a Menorca, l'Associació Soca de Mots ha col·laborat en importants trobades amb altres glosadors i grups, tant d'àmbit regional com internacional. Destaquem els contactes amb els altres glosadors de les Illes (trobades a Mallorca, Eivissa i Formentera) i actuacions a Sant Sebastià (1996), al «VI Encuentro Festival de la Décima y el Verso Improvisado», a Las Palmas de Gran Canaria (1998); al Centro Balear de Cuba (1999), les actuacions a Barcelona a les festes de la Mercè (2001) i al CAT (Centre Artesà Tradicionàrius) (2002), o com a convidats al festival de música rural «Cant al Ras», a Massalfassar (2002).

La lluita i la constància dels glosadors més veterans i la il·lusió dels nous que han començat els darrers anys ens fan pensar en la pervivència de la glosa menorquina per molts anys encara.

PREMI JOSEP VIVÓ DE GLOSA ESCRITA

El CIM (Consell Insular de Menorca) va organitzar aquest premi per fomentar la pràctica de la glosa escrita i l'ús de la llengua pròpia de Menorca, a més de recuperar la figura del que és considerat el més gran glosador menorquí de tots els temps: mestre Josep Vivó. La promoció de la glosa és un element important en la tasca de foment de la cultura popular. Però així com la glosa oral sí que s'ha recuperat, la glosa escrita, en altre temps molt comuna ja que servia per deixar constància de fets importants ocorreguts (per exemple, les gloses de la nevada del 39), és gairebé desapareguda.

Per recuperar la importància que tenia i que té com a instrument de comunicació creativa sobre aspectes actuals de la societat, s'ha creat aquest premi. Curiosament, el guanyador de la primera edició (gener del 2002), d'entre més de cent participants, va ser en Moisès, glosador i cantador, que va posar en pràctica el seu enginy per escriure què va passar el novembre del 2001.

Es novembre del 2001

Prou saviesa Déu me do
per escriure aquest glosat,
que me faixi prou costat
i sigui sa inspiració,
que si Ell no 'gafa es timó
aquest tema proposat
no serà acabador.

Començaria es procés
i a fer-ne aquestes gloses,
voldria tot fossin roses
i no em surtin al revés,
es novembre ha estat un mes
i n'han passat tantes coses
que més tost és un excés.

Sense desbaratar es plans,
des novembre és sabut
des de sempre l'hem rebut
amb sa festa de Tots Sants,
però ja es queixen uns quants
que encara no ha plogut
i no hi ha esclata-sangs.

Es mes 'caba d'encetar,
just som entre es dos i es tres,
és un vespre prou espès
colque cosa ha de passar;
sa gent ho recordar....
la Terra du es ball encès
i se posa a tremolar.

Es tremolor què és estat?
Açò és es comentari,
es fet és extraordinari
és sa pura veritat,

ningú n'havia fardat
i quan surt en es diari
és tothom qui l'ha notat.

Se dóna sa conjuntura
per no voler ser es primers,
sa lliçó ha estat només
sa força de sa natura;
sa humanitat tot ho augura,
pot tenir tot es progrés
però aquesta força no atura.

En aquesta terra santa
tremolors no són estranys,
es darrers quatre-cents anys
Menorca n'ha fets quaranta,
com a menorquí m'espanta
que amb aquests mal averanys
no sé com s'illa aguanta.

Sa setmana segueix grisa,
açò és viure en trasquiló,
que després des tremolor
un altre fet mos avisa,
enc que sa casa es revisa
a s'enfront d'un bar de Maó
li cau tota sa gornisa.

Diuen que ha estat un moment
en què el món se rebel·la,
just m'agafa cagarel·la
sols de donar-ho a entenent,
que en caure aquell ciment
ha estat una escamparel·la
de pedres, mobles i gent.

I ja ho diu sa cançoneta
que són coses de sa vida,
han tingut colque ferida
un senyor i una doneta,
però per una filleta
ja ha passat fora mida
la duen a Son Dureta.

Sa qüestió és prou senzilla
i mos dóna prou motiu,
i crec que en tensió viu
sa gent de sa nostra illa,
s'ànima de tothom brilla
quan de sa filleta es diu
que sa vida no perilla.

I després des retgiró
tots podem reflexionar,
que açò dóna per pensar
no importa ni es dir-ho,
hem passada s'amargor
i gràcies hem de donar
que hagués pogut ser pitjor.

I ja anam cap as final
de sa segona setmana,
en es temps li agafa gana
d'emprenyar es personal,
com que ningú en fa cabal
ell fa entrar sa tramuntana
i remou un temporal.

Agafaré es tornall
sens perdre sa compostura,
sa tempesta és prou dura
que n'ha fet un bon estrall;
mots en faré un enfilall
que hi ha gent qui assegura
que açò no ho havia vist mai.

S'aigo mos té retinguts,
aquet és es resultat,
per cada metro quadrat
més de cent litros caiguts,
però si rallam de disgust
en el camp no n'ha donat
perquè estaven tots eixuts.

Però a ses urbanitzacions
i poble i carreteres,
aigo hi ha per ses voreres
també per tots es racons;
colque teulada va a fons,
i hi ha hagut moltes goteres
i ben prou inundacions.

Es vent bufa prou admès
i ho fa anar tot a l'orça,
de coses n'arriba a tòrçer
com un qui no va de res,
però un fet més ha sorprès
senten dir que de sa força
una estàtua ha suspès.

Sembla que pengen d'un fil
marines, pobles, ciutats,
que molts arbres són tombats
i perden es seu perfil,
i en tota s'illa servil,
no sé qui els ha comptats
però n'han caigut deu mil.

Encara no és tot es mal
que pateixen ses teulades:
teules, antenes tombades,
fils i colque fúmeral,
i a causa des vendaval
fins i tot cauen pedrades
de dalt de la Catedral.

I per seguir-ne es procés,
cauen rètols i senyals,
cartelleres, llums, fanals,
i destrosses pes carrers,
i ja arriba a s'excés
que cotxos posats en fals
se giren a l'enrevés.

I la mar puja de preu,
per Maó diuen que estones
de set metros són ses ones

com a peces de museu;
i a Ciutadella hi treu
que exagerin ses persones
i else fan arribar a deu.

Per dins es port de Fornells
sa passa és negativa,
que sa força destructiva
entra dins ets arenells,
tenim uns bons esgavells
que una barca a la deriva
frega per tots es cantells.

Aquí ningú no hi guanya
i no hi ha altres qüestions,
si a la mar se'n van a fons
també hi van dalt sa muntanya,
ben colque antena s'espanya,
no hi ha comunicacions
i el Toro perd una banya.

Van a caixes destrempades
es bombers i policies,
en s'any tot són alegries
tenen ses feines 'turades,
però es disparen ses cridades
només amb aquests dos dies
surten tres-centes vegades.

Per queixar-se hi ha motius
que perdem comoditat,
aigo i electricitat
no arriba en es nostros nius,
sense es serveis respectius
mos sembla que hem tornat
en es temps més primitius.

Sa tempesta sol tenir
que llavors 'riba sa calma,
açò si no ho empalma
amb un altre remolí,
però aquesta toca a la fi
enc que anuncien de Palma
que una altra n'ha de venir.

Ja passat es temporal
ha estat un poc espantós,
i no vull ser malmodós
en fer es balanç final:
hi ha hagut destrós material,
però per ser tan ufanós
cap desgràcia personal.

Sa calma pot arribar,
però es novembre no en té prou,
ara no fa vent ni plou
i altra cosa ha de cercar,
es «Ja t'ho diré» un disc fa
i lo que em ve més de nou
és que és tot en castellà.

Un poble és bo de traïr
i ho diré sense embuts,
que mos fan sentir vençuts
i no ho puc encobeïr,
sempre seré menorquí
i ells estan encorreguts
d'emprar sa llengua d'aquí.

Es temps passa com a tal,
sembla que perdem el nord,
s'anuncia a dret i a tort
que es temps serà infernal,
ne vindrà un nou temporal
diuen que serà molt fort
i encara farà més mal.

Sa crida a tothom se fa,
no se deixa perdre vasa,
que per poc s'estigui a casa
ningú surti a aventurar,
i se sol recomanar
que inclús qui tengui un ase
no el tregui a pasturar.

I per més assegurança
sa notícia per tot vola,
és com fer una carambola
perquè tothom va en dansa,
per evitar una matança
no s'obrirà cap escola
fins a nova ordenança.

Creis-me que me sent ben nul
quan ara escriu aquests mots,
sa gent corre i fa bots
sense fer-ne dissimul,
ses previsions ja calcul
i és que mos fan anar a tots
amb es cagó en es cul.

No és un dia qualsevol
que ses precaucions són totes,
no envelerem més sotes

que ho tenim tot a control,
però avui que ha de ser de dol
just mos ne fa quatre gotes
i llavors ja surt es sol.

Tothom queda boca oberta
que es dia ha estat aixuixí,
de vent no n'ha fet un bri
com deia sa gent experta,
però qui insisteix ho encerta
per demà senten a dir
que tornam estar en alerta.

Si és que mos volen fer por,
Menorca no s'ho mereix,
que si es temps no s'aclareix
no importa fer-ne un tro,
que després d'aquest ressò
sa història es repeteix
i es dia encara és més bo.

Passats es dies aquests
colcú caurà dins ses reixes,
sempre esteim amb ses mateixes
i es reclament tots es drets,
que amb açò no hi ha secrets:
mentre pes pares són queixes,
són vacances pes fillets.

Vivim a un món modern
que a voltes és enredós,
si es temps ha estat generós
es problema es fa intern,
i se mou un bon infern
que ho paguen es professors
quan sa culpa és des govern.

Sembla que el cel ho té clar
i no du més retgirones,
però surten altres qüestions
que tal volta hem de tractar,
diuen que per Baixamar
s'han mogut unes raons
i molt malament pot 'nar.

Tot comença quan s'insulta
i llavors ja hi ha ferida,
sa baralla és partida
tot un desveri resulta,
és propi de gent inculta
que lo que pareix mentida
és que es pega gent adulta.

Enc que es faixi a Ciutadella
es resultats no són nobles,
se fan malbé certs immobles
colque paret qui clivella,

hi ha tan mascle com femella
i gent també d'altres pobles
en es port qui s'esgavella.

Per sort tot se sol 'cabar
enc que no estigui previst,
que pes jove qui ho ha vist
quin exemple ha d'agafar,
i lo que és de desitjar
per tots és que un fet tan trist
mai més no torni passar.

Hem de seguir amb es mes
per omplir-ne sa tremuja,
hem parlat de guerra i pluja
però encara en tenim més,
diuen que és per es progrés
que pes tema Trebalúger
se tornen moure papers.

Açò és gent sense cultura,
sense escrúpols ni camí,
només desitgen tenir
i es calaix bé s'assegura,
però açò és fora mesura
lo que fan és destruir
i fer malbé sa natura.

Jo no som un homo expert
però sé veure es fets
i n'hi ha que estan satisfets
veure-ho de ciment cobert,
i una cosa els hi ofert
que si volen fer xalets
que else faixin a un desert.

Es temps ja se m'atropella,
que es mes va per expirar,
però em falta per glosar
encara una cantarella,
està tort i s'encamella
i es remei només és tallar
s'arbre gros de can Squella.

De fets n'hi ha hagut a senalles,
des novembre hem fet cabal,
hem parlat de temporal,
de gornises i baralles,
i ja n'hi ha prou de rondalles
que es mes arriba as final
anam per ses acaballes.

Per part meva he acabat
i ara tenc s'obligació
de demanar-ne perdó
si a colcú he agraviat,
i si un fet he oblidat
no era sa meva intenció;
disposau d'un servidor
pes qui es sent necessitat.

els Groullers
Música tradicional dels països catalans

Estiu 2003 Nou Disc i Nou Espectacle
(0034) 972 170 341 - 629 098 015 (Agustí Riu)
Avinguda de França 206 - Sarrià de Ter 17840
buidasaks@wanadoo.es - groullers@wanadoo.es